

Προς:

Věra Jourová

Vice-President and Commissioner for Values and Transparency

Διεύθυνση: 200 rue de la Loi | 1049 Brussels

Email: cab-jourova-contact@ec.europa.eu

Αθήνα, 27 Απριλίου 2022

Θέμα: Η κατάσταση του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα

Αγαπητή Αντιπρόεδρε Jourova,

Επικοινωνούμε μαζί σας προκειμένου να σας εκφράσουμε τις σοβαρές ανησυχίες μας σχετικά με τη συνεχή επιδείνωση της κατάστασης του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα.

Οι υπογράφοι την παρούσα επιστολή, στ@ οποί@ συμπεριλαμβάνονται ελληνικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης, ανησυχούμε βαθύτατα για την προβληματική προσέγγιση της ελληνικής κυβέρνησης σε ό,τι θεωρούμε ως βασικές πτυχές του κράτους δικαίου, της δημοκρατίας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Οι ανησυχίες μας αυτές είναι βάσιμες και, όπως είμαστε βέβαιοι ότι γνωρίζετε, έχουν ως ένα βαθμό καταγραφεί σε μια σειρά πρόσφατων εκθέσεων από διεθνείς οργανισμούς και θεσμούς, συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ως απάντηση σε αυτό το ανησυχητικό φαινόμενο, το Vouliwatch, μαζί με συνεργαζόμενες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, ανέλαβε να δημιουργήσει μια ανεξάρτητη πρωτοβουλία παρακολούθησης με την ονομασία "[Govwatch](#)", η οποία συλλέγει, καταγράφει και αναφέρει περιπτώσεις παραβιάσεων ή υπόνοιες παραβιάσεων του κράτους δικαίου στην Ελλάδα.

Ο κατάλογος των παραβιάσεων του κράτους δικαίου στη χώρα μας είναι, δυστυχώς, μακρύς και αυξάνεται με γεωμετρική πρόοδο. Κατά τη διάρκεια του 2021 μάλιστα, έχουμε καταγράψει σχεδόν διακόσιες (200) παραβιάσεις. Οι εκθέσεις μας εξετάζουν θέματα όπως: η νομική ασυλία που παρέχεται στα μέλη των επιτροπών που συμβουλεύουν την κυβέρνηση σε σχέση με την πανδημία, η χαμηλή θέση της Ελλάδας στον δείκτη ελευθερίας του Τύπου και οι εκτεταμένες δικαστικές διώξεις που αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερο οι δημοσιογράφοι στις λεγόμενες υποθέσεις SLAPP, τα ζητήματα με την υποβολή και τον έλεγχο των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης (Πόθεν Έσχες), οι περιπτώσεις παράνομης αστυνομικής βίας, η μη συμμόρφωση με τους κανονισμούς της ΕΕ, η επαναπροώθηση των προσφύγων, η εκτεταμένη χρήση τροπολογιών της τελευταίας στιγμής και άσχετων τροπολογιών σε νομοσχέδια που ψηφίζονται στη Βουλή και η απαγόρευση διαδηλώσεων.

Πιο συγκεκριμένα, θα θέλαμε να επιστήσουμε την προσοχή σας στους ακόλουθους τομείς, οι οποίοι πιστεύουμε ότι δίνουν μια αρκετά ακριβή εικόνα της σοβαρότητας της κατάστασης στην Ελλάδα όσον αφορά την εφαρμογή των αρχών του κράτους δικαίου:

Ελευθερία του Τύπου και ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης

Η ελευθερία του Τύπου και η ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης είναι ίσως ο τομέας που έχει υποφέρει περισσότερο τα τελευταία χρόνια. Ο άκρως μεροληπτικός και αδιαφανής τρόπος με τον οποίο διανεμήθηκαν τα κονδύλια από την ελληνική κυβέρνηση κατά τη διάρκεια της πανδημίας για την καμπάνια “Μένουμε Σπίτι”, η παράνομη παρακολούθηση από τις ελληνικές μυστικές υπηρεσίες των δημοσιογράφων Σταύρου Μαλιχούδη και Θανάση Κουκάκη, ο ολόενα αυξανόμενος αριθμός υποθέσεων SLAPP κατά δημοσιογράφων, η δολοφονία του Γιώργου Καραϊβάζ καθώς και οι απειλές κατά του Κώστα Βαξεβάνη αποκαλύπτουν ότι η ελευθερία του Τύπου βρίσκεται σε δεινή κατάσταση στη χώρα.

Το δικαίωμα στην πληροφόρηση

Η διαφάνεια στη λήψη αποφάσεων και η πρόσβαση στην πληροφόρηση αποτελούν δύο θεμελιώδη στοιχεία ενός υγιούς, δημοκρατικού συστήματος διακυβέρνησης. Δυστυχώς, κανένα από τα δύο δεν φαίνεται να θεωρείται προτεραιότητα από τις ελληνικές αρχές, οι οποίες συστηματικά και πεισματικά αρνούνται να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους που ορίζονται από την ισχύουσα νομοθεσία και το ελληνικό Σύνταγμα. Αυτό ουσιαστικά καθιστά την άσκηση της δημόσιας εποπτείας από τους δημοσιογράφους και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έναν οιονεί Ηράκλειο άθλο, ο οποίος τις περισσότερες φορές αποθαρρύνει την άσκηση άλλως σημαντικών ερευνών εις βάρος της διαφάνειας και της πολιτικής λογοδοσίας.

Η νομοθετική διαδικασία

Στοχεύοντας στη θέσπιση κανόνων για καλή και διαφανή νομοθεσία, το άρθρο 74 παράγραφος 5 του ελληνικού Συντάγματος, καθώς και τα άρθρα 88-89 και 101 παράγραφος 5 του Κανονισμού της Βουλής ορίζουν ότι οι υπουργικές τροπολογίες σε προτεινόμενα νομοσχέδια πρέπει να υποβάλλονται το αργότερο τρεις ημέρες πριν από την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια ή στην αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή. Οι εκπρόθεσμες υποβολές δεν μπορούν να εισαχθούν προς συζήτηση ή ψήφιση στο Κοινοβούλιο. Παρά τη σημασία αυτών των κανόνων για τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου, το 2021 η ελληνική κυβέρνηση υπέβαλε μεγάλο αριθμό εκπρόθεσμων τροπολογιών.

Σύμφωνα με έρευνα του Vouliwatch, από τον Ιούλιο του 2019 έως τον Σεπτέμβριο του 2021 κατατέθηκαν συνολικά 377 τροπολογίες, εκ των οποίων οι

244, δηλαδή πάνω από το 64%, ήταν εκπρόθεσμες. Επιπλέον, η συντριπτική πλειονότητα αυτών των τροπολογιών, επίσης κατά παράβαση του νόμου, ρυθμίζει θέματα άσχετα με τα κύρια αντικείμενα των νομοσχεδίων.

Προστασία των whistleblowers

Όπως γνωρίζετε, η Ελλάδα δεν έχει μεταφέρει την οδηγία 2019/1937 της ΕΕ σχετικά με την προστασία των πληροφοριοδοτών. Επιπλέον, το Υπουργείο Δικαιοσύνης έχει επανειλημμένα αγνοήσει τα αιτήματα των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών για ενημέρωση σχετικά με την πρόοδο των εργασιών της αρμόδιας νομοπαρασκευαστικής επιτροπής, ενώ ταυτόχρονα αρνείται να συναντηθεί μαζί τους για να συζητήσει τις συστάσεις τους. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι σε πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ (Implementing the OECD Anti-Bribery Convention), η ελληνική κυβέρνηση ισχυρίζεται ψευδώς ότι απηύθυνε πρόσκληση στην κοινωνία των πολιτών να συνεισφέρει, η οποία έμεινε αναπάντητη.

Τέλος, το νομοσχέδιο παρουσιάστηκε από τον Υπουργό Δικαιοσύνης ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου στις 9 Μαρτίου 2022, ωστόσο μετά από έντονες αντιδράσεις μελών του Υπουργικού Συμβουλίου το νομοσχέδιο αποσύρθηκε. Μέχρι σήμερα δεν υπάρχει καμία ένδειξη για το πότε θα κατατεθεί το νομοσχέδιο στη Βουλή και μπορεί κανείς να κάνει μόνο εικασίες για τους λόγους που κρύβονται πίσω από τη διστακτικότητα της ελληνικής κυβέρνησης να ολοκληρώσει τη μεταφορά του εν λόγω κανονισμού.

Το Σύστημα Δικαιοσύνης

Η ελληνική Δικαιοσύνη μαστίζεται από καθυστερήσεις τόσο στην εκδίκαση των υποθέσεων όσο και στην έκδοση των αποφάσεων, καθώς και από συχνές αλλαγές στη βασική ποινική νομοθεσία. Μεταξύ 2019 και 2021 οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα έχουν τροποποιηθεί εκτενώς με τουλάχιστον 3 διαφορετικούς νόμους. Υπάρχει επίσης ένας ανησυχητικός αριθμός καταγγελιών για παραβίαση των δικαιωμάτων των κρατουμένων, καθώς και αναφορές για κακές συνθήκες κράτησης στις φυλακές, για τις οποίες η Ελλάδα έχει επανειλημμένα καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (βλ. για παράδειγμα την υπόθεση Καργάκης κατά Ελλάδας).

Παράνομη αστυνομική βία

Η υπερβολική χρήση βίας από την ελληνική αστυνομία αποτελεί ένα πολυετές ζήτημα το οποίο οι ελληνικές κυβερνήσεις έχουν επανειλημμένα αποτύχει να αντιμετωπίσουν επαρκώς. Η πανδημία δυστυχώς έχει επιδεινώσει περαιτέρω το φαινόμενο αυτό οδηγώντας σε έξαρση τέτοιων περιπτώσεων. Οι εκθέσεις διεθνών οργανώσεων όπως η Διεθνής Αμνηστία είναι ενδεικτικές της πρόσφατης αύξησης της παράνομης αστυνομικής βίας και της κατάχρησης εξουσίας, ενώ μόνο το 2021

έχουν καταγραφεί τουλάχιστον 34 τέτοια περιστατικά από δημοσιογράφους και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Αυτά περιλαμβάνουν κυρίως υπερβολική χρήση βίας και άλλες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων, κακομεταχείριση ατόμων που συνελήφθησαν ως ύποπτοι για ποινικά αδικήματα, διακριτική συμπεριφορά βάσει φυλετικής/εθνοτικής καταγωγής, εμπόδια στον εντοπισμό των δραστών κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων και επιθέσεις σε δημοσιογράφους που καλύπτουν διαδηλώσεις.

Υπάρχει επίσης ένα συνεχιζόμενο μοτίβο ατιμωρησίας για τους αξιωματούχους των υπηρεσιών επιβολής του νόμου που διαπράττουν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εθνικοί και διεθνείς οργανισμοί ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν επανειλημμένα αναφέρει και τεκμηριώσει την αποτυχία των αστυνομικών ή/και δικαστικών αρχών να διεξάγουν άμεσες, εμπειριστατωμένες, αποτελεσματικές και αμερόληπτες έρευνες και να προσάγουν τους δράστες ενώπιον της δικαιοσύνης. Επιπλέον, δεν διασφαλίζεται το δικαίωμα σε προσφυγή με αποτέλεσμα.

Δικαιώματα προσφύγων και αιτούντων άσυλο

Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις ότι οι αιτούντες άσυλο και οι μετανάστες υπόκεινται σε παράνομες απελάσεις ("pushbacks"), συμπεριλαμβανομένων περιπτώσεων όπου μετανάστες που διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα έχουν συλληφθεί σε πόλεις της ενδοχώρας και έχουν μεταφερθεί με τη βία στη συννοριακή περιοχή και έχουν προωθηθεί στην Τουρκία.

Οι αιτούντες άσυλο που φθάνουν στην ελληνική επικράτεια στερούνται συστηματικά την πρόσβαση στη δέουσα διαδικασία σύμφωνα με την ελληνική και την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Υπάρχουν ενδείξεις επαναπροώθησης Τούρκων πολιτών, συμπεριλαμβανομένου ενός που έχει επίσης την υπηκοότητα της ΕΕ. Υπάρχουν επίσης ενδείξεις ότι οι ενέργειες των Ελλήνων αξιωματικών ισοδυναμούν με σκληρή και εξευτελιστική μεταχείριση, ακόμη και με κίνδυνο της ζωής των αιτούντων άσυλο στη θάλασσα.

Οι συννοριακές περιοχές της Ελλάδας έχουν μετατραπεί σε *de facto* ζώνες ασυδοσίας. Οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών και οι δημοσιογράφοι δεν έχουν πρόσβαση για να παρακολουθούν τις ενέργειες των υπαλλήλων επιβολής των συνόρων και να τους καθιστούν υπόλογους. Οι ΜΚΟ και οι εθελοντές τους που δραστηριοποιούνται σε αυτές τις περιοχές έχουν διωχθεί για επιπόλαιους λόγους. Δημοσιογράφοι και φωτογράφοι, ο τελευταίος εκ των οποίων είναι ο βραβευμένος Νορβηγός φωτογράφος Knut Bryg, έχουν συλληφθεί με την κατηγορία της "κατασκοπίας".

Πρόσφατη νομοθεσία, κατά παράβαση του δικαίου της ΕΕ, επιβάλλει επαχθείς απαιτήσεις για κάθε δραστηριότητα της κοινωνίας των πολιτών για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των μεταναστών. Σύμφωνα με έγγραφα των

μυστικών υπηρεσιών που διέρρευσαν στα μέσα ενημέρωσης, μια Ελληνίδα δημόσιος υπάλληλος παρακολουθείται λόγω της "ενεργού συμμετοχής της σε θέματα που σχετίζονται με το μεταναστευτικό ζήτημα και εμφανίζεται ως υπερασπίστρια των εργασιακών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών, συμμετέχοντας σε εκστρατείες με ΜΚΟ που είναι γνωστές για την παραβατική τους συμπεριφορά".

Δικαιώματα υπηκόων τρίτων χωρών

Μετά την πανδημία, το ελληνικό κράτος απέτυχε να παράσχει επαρκείς διαδικασίες για την ανανέωση περισσότερων από 250.000 άδειες διαμονής. Κατά συνέπεια, υπήρξαν συνεχείς παρατάσεις των αδειών που έληξαν, οι οποίες δεν μπορούν να εγγυηθούν την πρόσβαση σε πολλά δικαιώματα των μεταναστών που διαμένουν νόμιμα στη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο ετών, υπήκοοι τρίτων χωρών έχουν "παγιδευτεί" είτε στην Ελλάδα είτε στο εξωτερικό, επειδή οι εξωτερικές αρχές δεν τους επιτρέπουν να ταξιδέψουν χωρίς να κατέχουν έγκυρη άδεια διαμονής. Αντιμετώπισαν επίσης σοβαρά προβλήματα στις συναλλαγές τους με τις ελληνικές δημόσιες υπηρεσίες και τις τράπεζες, τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις τους στέρησαν κοινωνικά δικαιώματα και παροχές.

Επιπλέον, ο νόμος 4735/2020 μαζί με την υπουργική απόφαση 29845/2021 επέφερε ουσιαστικές αλλαγές στη διαδικασία πολιτογράφησης. Η νέα προϋπόθεση του ελάχιστου επαρκούς ετήσιου εισοδήματος υιοθετήθηκε αναδρομικά και συμπεριέλαβε όλες τις εκκρεμείς αιτήσεις. Η αναδρομικότητα αυτής της διάταξης δεν συνάδει με την αρχή της ασφάλειας δικαίου και αγνοεί την πρωτοφανή οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η Ελλάδα εδώ και μια δεκαετία και πλέον. Ως αποτέλεσμα, τους τελευταίους μήνες υπήρξε κύμα απορρίψεων. Η πλειονότητα των υπηκόων τρίτων χωρών που ζουν εδώ και δεκαετίες στη χώρα και είναι πλήρως ενταγμένοι στην κοινωνία, έχουν εμπόδια στο να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια.

Σε μια εποχή που οι βασικές αρχές της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου αμφισβητούνται ολοένα και περισσότερο σε όλο τον κόσμο, πιστεύουμε ότι είναι υψίστης σημασίας η ΕΕ να συνεχίσει να παραμένει πιστή στις ιδρυτικές της αρχές, διασφαλίζοντας ότι αυτές γίνονται σεβαστές από όλα τα κράτη μέλη της. Η καλά τεκμηριωμένη σταδιακή δημοκρατική οπισθοδρόμηση που παρατηρείται στην Ελλάδα δεν αποτελεί μόνο πραγματική απειλή για τους Έλληνες πολίτες αλλά και για τις ίδιες τις αξίες που πρεσβεύει η ΕΕ.

Ως εκ τούτου, σας καλούμε να προβείτε σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες και να στείλετε ένα ισχυρό πολιτικό μήνυμα ότι η ΕΕ είναι έτοιμη να υπερασπιστεί όλους τους πολίτες που διαμένουν στην Ελλάδα και να προστατεύσει τα δικαιώματά τους διασφαλίζοντας τον σεβασμό του κράτους δικαίου στην χώρα.

Με εκτίμηση,

Στέφανος Λουκόπουλος
Διευθυντής Vouliwatch

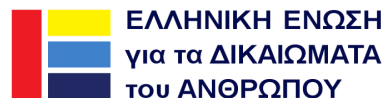
Εκ μέρους των ακόλουθων οργανώσεων:

[Generation 2.0](#)

Generation 2.0
For Rights Equality & Diversity

[Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου](#)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
για τα ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
του ΑΝΘΡΩΠΟΥ

[HIAS Greece](#)

HIAS

Welcome the stranger.
Protect the refugee.

[HumanRights360](#)

[Inter Alia](#)

[The Manifold](#)

The Manifold

[Mediterranean Institute for Investigative Reporting](#)

MI
IR

[The Press Project](#)

ThePressProject

[Reporters United](#)

[Simeio/Signal • Researching & Confronting the Far Right](#)

[Solomon](#)

SOLOMON

Open up. Go beyond.

[Vouliwatch](#)

